

Тема 5.
**Інфляція та грошові
реформи**

ПЛАН

- 1. Основні концепції, теорії та причини інфляції**
- 2. Основні форми інфляції.**
- 3. Методи вимірювання інфляції.**
- 4. Регулювання інфляційних процесів**
- 5. Соціально-економічні наслідки інфляції**
- 6. Грошові реформи: поняття, цілі та класифікація**
- 7. Характеристика основних грошових реформ в Україні**

1. Основні концепції, теорії та причини інфляції

Термін «інфляція»

походить від латинського слова «inflatio», що в перекладі означає «здуття» або «розбухання».

вперше був використаний для позначення так званого «здуття» паперово-грошової маси в Північній Америці під час громадянської війни 1861-1865 років.

Перші прояви інфляції

- **VI столітті до нашої ери - зменшення вмісту золота в монетах при незмінному номіналі (псування монет)**
- **раннє середньовіччя в Китаї - витіснення бронзових грошей залізними зі збереженням старого номіналу**

Основні концепції інфляції

ототожнення її із
знеціненням
нерозмінних та
золото паперових
грошей незалежно
від форми, в якій
воно відбувається

ототожнення її з
будь-яким
зростанням цін на
товари та послуги,
включаючи і ціну
робочої сили

Об`єктивні причини інфляції

- дія закону зростаючих потреб людини**
- обмеженість ресурсів**

Суб`єктивні причини інфляції

- незбалансованість між державними доходами та видатками (дефіцит державного бюджету), що покривається за допомогою емісії грошей;
- відсутність ринку досконалої конкуренції, що дозволяє монополістам скорочувати виробництво та пропозицію товарів на ринку, тобто створювати дефіцит та піднімати ціни;
- інфляційні очікування населення (очікування щодо зростання цін в майбутньому), що призводить до підвищення сукупного попиту і призводить до зростання цін;
- мілітаризація економіки, що збільшує навантаження на видаткову частину бюджету країни і посилює дефіцит бюджету тощо.

Основні теорії інфляції

- Теорія інфляції попиту**
- Теорія інфляції витрат**
- Теорія інфляції як багатofакторного явища**

Основні положення теорії “Інфляції попиту” (Дж. Кейнс, Б. Хансен)

- 30-і роки 20 ст.**
- Причина інфляції-надмірний відносно товарної пропозиції попит**
- Інфляція-невід’ємна складова макроекономічної системи**
- Пропозиція грошей безпосередньо впливає на сукупний попит**

Інфляційний розрив

**Перевищення попиту над
пропозицією**

Причини виникнення інфляції попиту

- дія закону зростаючих потреб людини
- надмірне зростання грошової маси;
- надмірні державні видатки;
- зростання чистого експорту;
- структурні зрушення в економіці;
- вибір між інфляцією та безробіттям і пов'язана з цим стимулююча політика уряду;
- інфляційні сподівання.

Основні рекомендації боротьби з інфляцією попиту

- стимулювання приватних та державних інвестицій з обмеженням заробітної плати працюючих;**
- здійснення «гнучкої інфляційної грошової політики», що призведе до зменшення реальної заробітної плати.**

Крива А.Філіпса (1958 р.)

- відображала стійку обернену залежність між темпами зростання зарплати та рівнем безробіття.
- В 1960 році Самуельсон і Солоу пов'язали рівень безробіття з рівнем інфляції.
- Крива Філіпса в 1960-1970-х рр. ХХ ст. стала основою макроекономічної політики урядів багатьох країн, що базується на регулюванні сукупного попиту за допомогою фіскальних та монетарних інструментів.

Рівень сучасної кривої Філіпса

$$T_{\text{інф.}} = T_{\text{інф. очік.}} - a (B_1 - B_0) + Z_\delta$$

T_{інф.} – темп інфляції;

T_{інф. очік.} – очікуваний темп інфляції;

a – параметр, який вказує, наскільки сильно реагує інфляція на динаміку циклічного безробіття (>0);

B₁ – рівень безробіття;

B₀ – природна норма безробіття;

Z_δ – збурення пропозиції.

Особливості сучасної кривої Філіпса

- темпи приросту номінальної зарплати замінено на темп інфляції;**
- враховує очікувану інфляцію;**
- враховує збурення сукупної пропозиції**

Особливості кривої Філіпса в часі

- **у короткостроковому періоді існує** можливість вибору між інфляцією і безробіттям. Змінюючи величину сукупного попиту, можна вибирати певну комбінацію рівнів інфляції та безробіття.
- **у довгостроковому періоді зникає** можливість вибору між інфляцією та безробіттям.

Эдмунд Фелпс, 2006 год

- Фелпс — человек, который отменил «кривую Филипса». Закономерность, открытая Элбаном Филипсом в конце 1950-х годов, показывала, что связь между инфляцией и безработицей обратная. Когда безработица слишком низка, компании вынуждены увеличивать затраты на персонал, а это ведет к росту цен на их продукцию. Наоборот, при высокой безработице затраты на персонал снижаются, а с ними и инфляция. Фелпс вместе с Милтоном Фридманом доказали, что это не так. Ведь когда компании начинают повышать зарплаты, у рабочих и всего населения растут инфляционные ожидания, они начинают требовать дальнейшего повышения зарплат, и в итоге безработица стабилизируется на «естественном уровне». Долгосрочной и сильной связи безработицы и инфляции не существует, в том числе и благодаря политике ФРС США, которая меняет ставки в зависимости от динамики этих показателей.

Інфляція витрат (М. Фрідмен)

розвиток інфляції при відсутності надмірного попиту і повної зайнятості, тобто всупереч теорії “інфляційного розриву”.

(у 60-ті роки в США)

Основні положення теорії “Інфляції витрат”

- Рушієм інфляційних процесів є ініціатива профспілок**
- Можливий розвиток інфляції за відсутності “інфляційного розриву”**
- Причина зростання цін - зростання виробничих витрат**

Базові причини “інфляції витрат” (інфляції пропозиції)

- обмеженість ресурсів (всі види природних і людських можливостей, які використовуються для виробництва з метою задоволення потреб)**
- тенденція підвищення доходів домогосподарств**

Причини виникнення інфляції витрат

- спіраль “зарплата - ціни”, яка виникає за значного зростання номінальної зарплати;
- зростання процентних ставок;
- зростання цін на матеріальні ресурси, зокрема на енергоносії;
- структурні особливості національної економіки;
- економіка пропозиції. Пригнічення економічного розвитку через податки;
- монополізація економіки;
- інфляційні очікування.

Інфляційна спіраль

"заробітна плата – ціни"

- в період інфляції зростання цін призводить до зростання заробітних плат, які в свою чергу провокують нове зростання цін і т. д.
- Ця теорія є основою антиінфляційних заходів по "замороженню" заробітної плати та політики обмеження доходів населення.
- зростання заробітних плат не повинно перевищувати зростання продуктивності праці, тому що відбудеться розкручення "інфляційної спіралі".

Теорія інфляції як багатофакторного процесу

- Д. Юм, Д. Рікардо, Дж. Ст. Мілль, А. Маршал, І. Кассель, Дж. М. Кейнс**
- середина 60-х років 20 сторіччя**
- ознакою сучасних інфляційних процесів є тісне переплетення монетарних та загальноекономічних чинників.**

Рекомендації боротьби з інфляцією у рамках теорії інфляції як багатofакторного процесу

- **зменшення грошової маси в обороті загальним скороченням платоспроможного попиту,**
- **введення політики таргетування (стримання зростання кількості грошей в певних визначених рамках),**
- **проведення стримуючої грошово-кредитної політики**
- **ліквідація дефіцитного бюджетного фінансування.**

Джеймс Тобин, 1981 год

- анализ финансовых рынков и их отношений к решениям в области расходов, занятости, производства и цен
- «налога Тобина» - налог на все финансовые транзакции, чтобы снять избыточную волатильность на мировых финансовых рынках.

Василий Леонтьев, 1973 год

- **За развитие метода анализа «затраты — выпуск»**
- **Автор расчета межотраслевого баланса,**
- **выступал против шокотерапии**
- **на первом этапе реформ крайне важно не допустить криминализацию экономики**

2. Основні форми інфляції

Інфляція

- **Процес знецінення грошей, внаслідок надмірної емісії та перевантаження каналів обігу грошовою масою**
- **Зростання загального рівня цін та зниження купівельної спроможності грошей**

Дефляція

**стійка тенденція до
зниження середнього
(загального) рівня цін**

Дезінфляція

**зниження рівня інфляції
(темпу росту цін)**

Стагфляція (від лат. stagno – роблю нерухомим і inflatio – надуття

- сполучення, поєднання стагнації та інфляції,**
- стан економіки, при якому відбуваються одночасно спад виробництва, зростання цін і безробіття, поєднання економічної кризи з інфляцією**

Основні форми інфляції залежно від причин виникнення

- Відкрита інфляція**
- Закрита інфляція**

Відкрита інфляція

- постійне підвищення цін;
- дія механізмів адаптивних інфляційних очікувань
- інфляційна спіраль

Основні характеристики подавленої інфляції

- тимчасове заморожування цін та доходів;**
- встановлення граничних цін на продукцію;**
- тотальний адміністративний контроль за цінами.**

Прихована інфляція

- позбавляє виробників економічних стимулів,
- вимагає державних дотацій,
- руйнує ринкові відносини,
- породжує "тіньову" економіку, спекуляцію, хабарництво.

Форми відкритої інфляції

- Інфляція попиту
- Інфляція витрат
- Фіскальна інфляція
- Імпортна інфляція
- Структурна інфляція
- Кредитна інфляція

Інфляція попиту

**викликана підвищенням цін
господарськими агентами у
відповідь на зростаючий
ПОПИТ**

Інфляція витрат

**викликана підвищенням
цін через подорожчання
компонентів виробництва і
збільшення собівартості
продукції**

Фіскальна інфляція

**викликана дефіцитом
бюджету та його покриття
за рахунок емісійних
кредитів центральних
банку**

Імпортна інфляція

**викликана надмірним
впливом іноземної валюти,
підвищенням імпортованих
цін**

Структурна інфляція

**викликана міжгалузеву
незбалансованістю**

Кредитна інфляція

**викликана розширенням
кредитних операцій банків
з метою отримання
додаткового прибутку**

Основні форми інфляції

залежно від темпів інфляційного процесу

- повзуча інфляцію;
- галопуюча інфляцію;
- гіперінфляція;
- супергіперінфляція.

Повзуча інфляція

- Темпи зростання цін до 10 % на рік
- Зростає нагромадження коштів у всіх економічних суб'єктів, а ціни зростають у незначному обсязі

Галопуюча інфляція

- Темпи зростання цін від 10% до 100% на рік
- Різке підвищення цін, спад виробництва та процесу суспільного нагромадження
- Поширення соціального напруження у суспільстві

Гіперінфляція

- Темпи зростання цін більше 50% на місяць
- Розвиваються неорганізовані процеси в економіці
- Гроші починають втрачати здатність виконувати свої функції

Супер гіперінфляція

**Темпи зростання цін більше
1200% річних**

Приклади гіперінфляції у світі

Країна	Роки	Характеристика ситуації в економіці
Угорщина	1922–1924	Інфляція на рівні 98 відсотків
	1944–1946	Інфляція становила 41,9 квінтильйонів відсотків, коли ціни подвоювалися кожні 15 хвилин
Югославія	1989–1994	Рівень інфляції становив 5 квінтильйонів відсотків, при цьому ціни подвоювалися кожні 16 годин
Греція	1941–1944	Рівень гіперінфляції на позначці 8,55 млрд відсотків, коли ціни подвоювалися кожні 28 годин
Німеччина	1923–1924	Інфляція досягла 3,25 млрд відсотків. Ціни подвоювалися кожні 49 годин
Перу	1984–1990	Рівень інфляції досяг 7482 відсотків
Японія	1944–1948	Гіперінфляція досягла 5300 відсотків
Аргентина	1975–1991	Рівень інфляції досяг 3100 відсотків
Росія	1921–1922	Інфляція на рівні 213 відсотків
	1992–1994	Інфляція досягла 2520 відсотків
Бразилія	1986–1994	Пік інфляції дорівнював 2000 відсотків
Україна	1993–1995	Гіперінфляція становила 1400 відсотків
Чилі	1971–1973	Інфляція була на рівні 508 відсотків
Польща	1922–1924	Інфляція в країні піднялася до 275 відсотків
	1990–1993	Інфляція становила більше 500 відсотків

Основні форми інфляції

залежно від особливостей зміни цін

- **Збалансована інфляція** - ціни товарів незмінні відносно один одного,
- **незбалансована інфляція** - ціни товарів постійно змінюються, при цьому завжди непропорційно.

Основні форми інфляції

залежно від можливостей передбачення

- **Очікувана інфляція** – інфляція, що може бути передбаченою і прогнозованою заздалегідь, з достатнім ступенем надійності.
- **Неочікувана інфляція** виникає стихійно, спрогнозувати її неможливо.

- **Теорія адаптивних очікувань** ґрунтується на передумові, що формування уявлень про майбутній стан економіки в господарюючих суб'єктів відбувається на основі екстраполяції (пролонгування) тенденцій розвитку економічних процесів з минулого на майбутнє.
- **Теорія раціональних очікувань** ґрунтується на передумові, що очікування господарюючих суб'єктів стосовно економічної системи формуються як на основі екстраполяції тенденцій попереднього періоду, так і на основі можливостей майбутнього.

Основні форми інфляції

залежно від локалізації

- загальна**
- споживча**
- виробнича**

Основні форми інфляції

залежно від можливостей її контролю

- **Контрольована** - емісія грошей регулюється, додаткова емісія грошових знаків стимулює збільшення пропозиції товарів,
- **Неконтрольована** - емісія грошей не регулюється.

3. Методи вимірювання інфляції

Сучасні методи оцінювання інфляції

- за коливанням рівня цін**
- за коливанням курсів
валют**

ПОКАЗНИКИ

- **Індекси цін**
- Рівень інфляції
- Темп інфляції

Індекс

(лат. index – показник, список)

- відносні показники, які відображають співвідношення величин будь-якого економічного явища.
- величину (ознаку), з якою порівнюють називають базою порівняння (базовим рівнем), а величину (ознаку), яку порівнюють, – звітною.

ВИДИ ІНДЕКСІВ

- **індивідуальні індекси** отримують порівнянням рівнів двох одноіменних показників у часі або у просторі.
- **Загальні індекси** вимірюють складні процеси як наслідок впливу кількох факторів,

Індекси цін

- *це відносні показники, що характеризують співвідношення цін у часі*

Індивідуальний - характеризує відносну зміну ціни звітного періоду стосовно базового періоду;

Загальний (зведений або агрегатний) - використовується для характеристики інфляції.

Розрахунок індивідуального Індексу цін

$$P_n : P_0 \text{ (або } P_{n-1} \text{)}$$

- рівень цін поточного періоду (P_n)
- рівень цін базового періоду (P_0)
- рівень цін попереднього періоду (P_{n-1})

Види агрегатних індексів цін

- **Індекс Ласпейреса** (індекс споживчих цін або агрегатний індекс цін)
- **Індекс Пааше** (дефлятор ВВП)
- **Індекс Фішера**

Індекс Ласпейреса

***(індекс споживчих цін або агрегатний
індекс цін)***

- показує, як змінюються ціни за два періоди, що порівнюються, якщо структура виробленого ВВП залишається незмінною.**
- вагами в цьому випадку є товарна структура виробництва базисного періоду.**

$$I_1 = \frac{\sum p_1 q_0}{\sum p_0 q_0}$$

де

$$\sum p_1 q_0$$

вартість продукції реалізованої в базисному періоді за цінами звітного періоду

$$\sum p_0 q_0$$

фактична вартість продукції в базисному періоді

Особливості Індексу Ласпейреса

- Вимірює динаміку цін, а не їх рівень,
- Вимірює динаміку цін тільки на споживчі товари та послуги,
- Вимірює зміну сукупної вартості всього набору товарів та послуг, а не кожної окремої його складової,
- Вимірює зміну середніх цін на товари (послуги)-представники, а не зміну цін на той чи інший конкретний товар,
- Вимірює зміну цін в середньому по країні, а не в окремих територіях чи підприємствах

Недоліки Індексу Ласпейреса

**споживачі змінюють споживані
товари, внаслідок їх подорожчання
на більш дешеві їх замітники.**

Індекс Пааше

(дефлятор ВВП)

- **розраховується для змінного набору товарів, тобто враховує можливість взаємного заміщення товарів**
- **частково усуває обмеженість індекса Ласпейреса, оскільки вагами в даному випадку є товарна структура виробництва поточного року**
- **враховує реально структуру і виробничого і особистого споживання**

$$I_p = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1}$$

$$\sum p_1 q_1$$

вартість продукції в поточному періоді за цінами звітного періоду

$$\sum p_0 q_1$$

вартість продукції реалізованої в поточному періоді за цінами базового періоду.

Недолік **Індексу Ласпейреса і *Індексу*** ***Пааше***

**в них не враховуються зміни
номенклатури споживчих товарів, а
отже, не відображаються зрушення в
товарних кошиках споживачів**

Індекс Фішера

**середнє геометричне
значення індєксів
Ласпейреса і Пааше, який
усуває їхню обмеженість**

$$I_f = \sqrt{I_l * I_p}$$

або

$$I_f = \sqrt{\frac{\sum q_{0p1}}{\sum q_{0p0}} * \frac{\sum q_{1p1}}{\sum q_{1p0}}}$$

Види індексів цін

- **індекс споживчих цін;**
- **індекс вартості життя;**
- **індекс цін виробників;**
- **індекс оптових цін виробника;**
- **індекс роздрібних цін;**
- **індекси кількості готівкових грошей в обігу;**
- **індекс вартості будівництва;**
- **індекс експортних та імпорتنних цін.**

індекс споживчих цін (*Індекс Ласпейреса*)

вимірює вартість кошика споживчих товарів і послуг, у тому числі на окремі види товарів в різних містах;

2000	104,6
2001	101,5
2002	101,0
2003	101,5
2004	101,4
2005	101,7
2006	101,2
2007	100,5
2008	102,9
2009	102,9
2010	101,8
2011	101,0
2012	100,2
2013	100,2
2014	100,2
2015	103,1
2016	100,9

Індекси споживчих цін на товари та послуги у 2015 році

(до попереднього місяця)

	Січень	Грудень
Індекс споживчих цін	103,6	100,6
Продукти харчування та безалкогольні напої	106,1	101,6
Алкогольні напої, тютюнові вироби	105,9	99,2
Одяг і взуття	95,1	96,4
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	100,3	100,0
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	103,6	98,9
Охорона здоров'я	104,0	101,7
Транспорт	100,9	100,3
Зв'язок	101,7	99,9
Відпочинок і культура	103,4	99,2
Освіта	101,4	100,0
Ресторани та готелі	99,3	101,2
Різні товари та послуги	102,9	101,5

Статистична інформація

**індекс споживчих цін (індекс інфляції)
у січні 2016 року порівняно**

- з груднем 2015 року становив 100,9%,**
- з січнем 1998 року становив 939,6%.**

Індекс вартості життя

(Індекс Пааше, дефлятор ВВП)

- запроваджений ООН до міжнародної статистики як один із показників системи життєвого рівня населення,**
- налічує 12 груп показників**
- характеризує динаміку вартості набору споживчих товарів і послуг споживчого призначення.**

індекс цін виробників

показник, що відображає зміни оптових цін виробників у певний період часу;

Індекс цін виробників промислової продукції (ІЦВ) є показником зміни цін у часі у сфері промислового виробництва. ІЦВ дозволяє відслідковувати та визначати тенденції змін цін як за видами економічної діяльності, так і виробництві конкретної продукції. Він використовується при створенні інформаційної бази для прогнозування і управління процесами ціноутворення у промисловості, перерахунку показників системи національних рахунків у постійні ціни та забезпечує можливість проведення міжнародних співставлень.

Методика розрахунку індексу цін виробників

- відбір товарів-представників;
- відбір базових підприємств, на яких проводиться спостереження за цінами виробників;
- визначення порядку збору цінової інформації;
- формування бази зважування;
- визначення формули розрахунку ІЦВ;
- розрахунки індивідуальних та зведених індексів цін.

Індекси цін виробників промислової продукції у 2015 р.

Промисловість	134,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	125,3
Переробна промисловість	137,3
Текстильне виробництво; виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	126,0
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	140,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	154,1
Виробництво коксу та коксопродуктів	176,8
Виробництво продуктів нафтоперероблення	135,8
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	156,3
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	128,2
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	128,8
Виробництво гумових і пластмасових виробів	145,1
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	119,5
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	153,6
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	125,2
Виробництво електричного устаткування	129,3
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	115,0
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	109,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	122,0

дефлятор валового внутрішнього продукту (ВВП

це відношення номінального ВВП до
реального, або показник зниження
реального ВВП;

	Номінальний ВВП, млн грн	Реальний ВВП, млн грн	У постійних цінах 2010 року, % до відповідного періоду попереднього року	
			індекс фізичного обсягу ВВП**	індекс- дефлятор ВВП
2011 рік	1 299 991	1 138 346	105,5	114,2
2012 рік	1 404 669	1 303 032	100,2	107,8
2013 рік	1 465 198	1 404 792	100,0	104,3
2014 рік	1 566 728	1 364 746	93,2	114,8
I кв. 2015	367 577	259 772	82,8	141,5

Зміна дефлятора ВВП за 2015 р.

- **I квартал 41,5**
- **II квартал 40,1**
- **III квартал 37,8**

Індекс оптових цін виробника

**(індекс цін товарів виробничого
призначення)**

**відображає зміну цін певної кількості
проміжних товарів, які
використовуються у виробництві.**
Зміна оптових цін відображає динаміку
цін на сировину, напівфабрикати,
матеріали, кінцеві види продукції на
оптовому ринку;

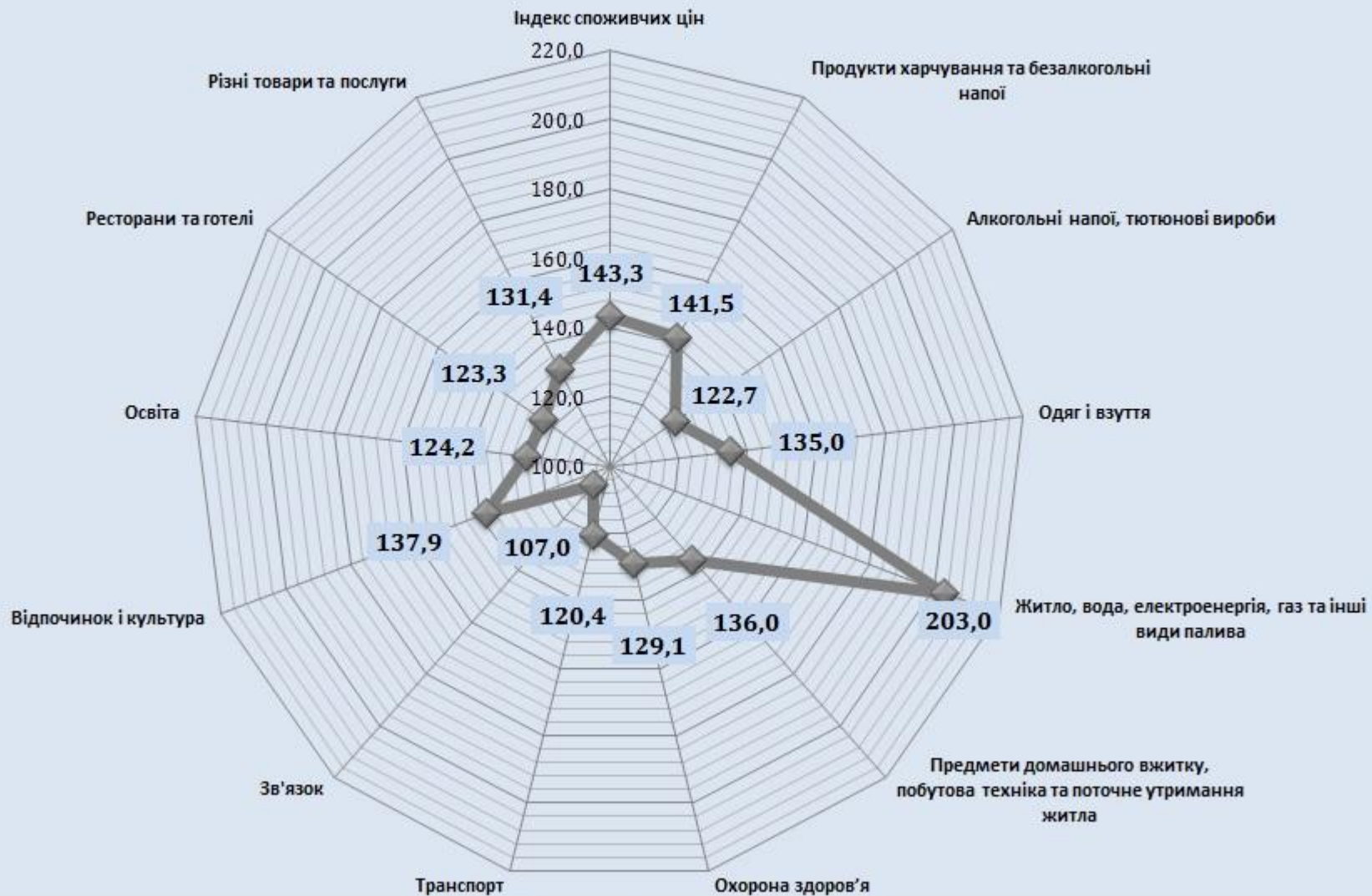
індекс роздрібних цін

**відображає зміну цін набору 25
найважливіших видів продуктів
харчування;**

ДИНАМІКА ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ (у % до грудня попереднього року)

ІНДЕКС СПОЖИВЧИХ ЦІН В УКРАЇНІ У ГРУДНІ 2015 РОКУ, у % до грудня 2014 року

Індекс паритету

- *співвідношення цін на товари та послуги промисловості, які купують виробники сільськогосподарської продукції, з одного боку, та цін на продукцію сільського господарства – з іншого*
- **індекс паритету у реальному вираженні** – передбачає, що кожний рік певний обсяг виробництва сільськогосподарських продуктів повинен забезпечити їх виробникам отримання певної кількості товарів і послуг і такого самого реального доходу.
- **індекс паритету у номінальному вираженні.**

Рівень інфляції

обчислюється як різниця між значенням індексу цін за певний період (у відсотках) та 100%.

$$(I_{\text{цін1}} - I_{\text{цін0}}) - 100$$

- **індекс цін поточного періоду (I_{цін1})**
- **індекс цін базового (попереднього) періоду (I_{цін0}),**

Абсолютний рівень інфляції

**вимірюється у грошових одиницях і
визначається як різниця між
грошовою та товарною масою**

Відносний рівень інфляції

$$d_{\text{inf}} = \frac{\sum M - \sum Q}{\sum Q} \times 100;$$

Відношення вартості набору продуктів харчування до величини грошових доходів населення

$$I_{\frac{ПН}{Д}} = \frac{\sum P_1 q_1}{D_1} \times 100,$$

$P_1 q_1$ — вартість набору продуктів харчування у звітному періоді;

D_1 — грошові доходи населення у звітному періоді

Розмір грошових втрат (економії) населення від зростання цін на товари та послуги (*Ак*)

**визначається на основі індексу Пааше
— як різниця між чисельником і
знаменником цього індексу**

Темп інфляції

це виражений у відсотках темп зростання загального рівня цін протягом певного періоду часу.

Існує два методи обчислення темпу інфляції

- на базі індексу цін базового періоду
(*БАЗИСНИЙ МЕТОД*)
- на базі індексу цін попереднього
періоду (*ЛАНЦЮГОВИЙ МЕТОД*)

Темп інфляції

$$(I_{\text{цін1}} - I_{\text{цін0}}) / I_{\text{цін0}} * 100\%$$

- **індекс цін поточного періоду (I_{цін1})**
- **індекс цін базового або попереднього періоду (I_{цін0}),**

«Правило 70»

- Автор - Лука Пачолі
- 1494 р.
- Його використовували для оцінки зростання грошових сум.
- простий спосіб оцінки терміну, за який величина збільшиться в два рази при постійному зростанні на певний відсоток.

$$T=70/r,$$

- де r -відсоток зростання за рік,
- T - термін подвоєння суми.

Базова інфляція

- *показник, що характеризує немонетарні чинники інфляції. розраховується на основі ІСЦ та має на меті визначення стійкої динаміки цін з виключенням короткострокових нерівномірних змін цін, обумовлених шоками пропозиції, сезонними факторами, адміністративним регулюванням тарифів і цін.*

- середнього індексу інфляції за рік як середньої геометричної місячних індексів інфляції.

Види базової інфляції

- **базова вузька** , що характеризує зміну цін непродовольчих товарів за винятком палива
- **базова широка**, що характеризує зміну цін продовольчих товарів з високим ступенем обробки, непродовольчих товарів за винятком палива, а також послуг, ціни на які не регулюються адміністративно.

3. Методи регулювання інфляції

Причини регулювання інфляції в сучасних умовах

- Загроза перетворення інфляції в нерегульовану, досягнення нею галопуючих темпів
- Необхідність всебічного стимулювання розвитку виробництва
- Посилення загрозливих соціальних наслідків

Загальні антиінфляційні заходи

- **регулювання попиту** через збільшення податків, зменшення державних витрат та збільшення відсоткової ставки за кредит. Такі заходи, без сумніву, обмежують сукупний попит, але водночас ведуть до згортання виробництва та збільшення безробіття;
- **контроль за зарплатою та цінами**, що покликаний змінити очікування найманих працівників та фірм (*наймані працівники припинять подальші вимоги підвищення зарплати; підприємці припинять скорочення обсягів виробництва*);
- **індексація доходів**, що обмежує стихійне зростання доходів, тому вона може сповільнити інфляцію попиту. Але при інфляції витрат індексація може навіть погіршити ситуацію. Індексація доходів робить їх менш чутливими до підвищення цін. Індексація певним чином обмежує стихійне зростання доходів, тому вона може сповільнити інфляцію попиту. Але при інфляції витрат індексація може навіть погіршити ситуацію.

Антиінфляційна політика

це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, які спрямовані на боротьбу з інфляцією

Антиінфляційна політика

Дефляційна політика

- Проводиться переважно за умов, коли інфляція викликана монетарними причинами
- Використовує пряме лімітування (таргетування) випуску готівки в обіг та кредитну рестрикцію

Політика доходів

- Передбачає державний контроль за заробітною платою і цінами
- Використовує пряме втручання в ринкові процеси через “замороження цін”

Дезінфляція

- **стримувальна макроекономічна політика**
- для зниження рівня інфляції на 1% необхідно зменшити обсяг ВВП країни приблизно на 5% або збільшити обсяг безробіття на 2,5%.

В економічній сфері інфляція спричинює ряд негативних наслідків

- деформація структури споживчого попиту, дезорганізація господарських зв'язків та виробництва**
- посилення хаотичності і диспропорціональності розвитку суспільного виробництва**
- посилює диспропорції в системі перерозподілу національного доходу**
- неадекватність розвитку кредитних відносин та грошового обігу**
- посилення нових інфляційних чинників і руйнівного впливу на грошовий обіг**
- розвиток кризи неплатежів**
- падіння курсу національної валюти та дезорганізація зовнішньоекономічних зв'язків**

**Інфляція посилює диспропорції в системі
перерозподілу національного доходу.
Інструментами перерозподілу національного
доходу є:**

- державний борг,
- державний дефіцит,
- сеньйораж (прибуток держави, що є наслідком монопольного права на випуск грошей; він обраховується як різниця між сумою номіналів додатково випущених банкнот і затратами на їх друкування) ,
- **інфляційний податок** (сплачується автоматично при оплаті за товари, ціна на які піднялась внаслідок інфляції)

інфляційний податок

$$IT = \left[\frac{P_n - P_{n-1}}{P_n} \right] \left(\frac{M_n}{P_n} \right)$$

де P_n – рівень цін в n -му році;
 P_{n-1} – рівень цін в $(n-1)$ -му році;
 M_n – пропозиція грошей в n -му році.

4. Суть, класифікація та основні моделі грошових реформ

Грошова реформа

- повна чи часткова перебудова грошової системи, яку проводить держава з метою оздоровлення чи поліпшення механізму регулювання грошового обігу до нових соціально-економічних умов

Основна мета грошової реформи

**забезпечення стабільності
національної валюти та
підвищення її купівельної
спроможності**

Завдання грошової реформи

- Створення нової грошової системи**
- Часткова зміна грошової системи**
- Проведення спеціальних стабілізаційних заходів**

Створення нової грошової системи

Ці реформи проводилися при переході від біметалізму до золотого монометалізму та до системи паперовогрошового обігу чи кредитного обігу. Впроваджується в обіг нова грошова одиниця, відбувається перебудова всієї грошово-кредитної системи

Часткова зміна грошової системи

Реформуються окремі її елементи: назва і величина грошової одиниці, види грошових знаків, порядок їх емісії і характер забезпечення

Проведення спеціальних стабілізаційних заходів

**Проводиться з метою
стримання інфляції чи
подолання її наслідків**

Основні методи стабілізації валют

- Нуліфікація**
- Девальвація**
- Деномінація**
- Ревальвація**
- Дефляція**

Нуліфікація

Оголошення державою знецінених паперових знаків недійсними.

Проводиться за умови надзвичайно великого падіння купівельної спроможності грошей, коли стає недоцільним будь-який обмін їх на нові гроші.

Девальвація

Знецінення національної грошової одиниці порівняно з іноземними чи міжнародними валютно-розрахунковими одиницями.

Деномінація

Обмін усіх старих грошових знаків на нові в певній пропорції з одночасним перерахуванням в цій пропорції цін, тарифів, доходів, тощо.

Ревальвація

Підвищення курсу вартості
національної валюти щодо
іноземних чи міжнародних
валют

Дефляція

Процес призупинення або стримування темпів зростання грошової маси в обігу

Характеристики основних типів грошових реформ

формального типу	Впровадження нового зразка купюри з одночасним або поступовим вилученням старої
конфіскаційного типу	Встановлення ліміту на обмін валют, замороження частки депозитів, тимчасове припинення валютно-обмінних операцій
паралельного типу (консервативного типу)	Поступове витіснення новою грошовою одиницею старої

Грошова реформа 1922—1924 років

- реформа з обміну старих знецінених рублів («радзнаків») шляхом деномінації на нові та впровадження твердої, забезпеченої золотом валюти - червінця. Реформа мала на меті впорядкувати грошову систему країни, яка опинилась на межі колапсу після перших років свого «комуністичного» існування, зупинити інфляцію, створити підґрунтя для успішного впровадження [НЕПу](#)

Грошова реформа 1947 року або «Сталінська реформа»

- обмін готівки на нові гроші здійснювався у співвідношенні 10:1
- диференційована переоцінка трудових грошових заощаджень населення (*дрібні вклади в ощадних касах (до 3000 руб.) не підлягали переоцінці. по вкладах від 3000 до 10000 тис. руб. заощадження скорочувалися на третину а понад 10 000. — на дві третини*);
- переоцінка накопичень в облігаціях державної позики: облігації масової позики обмінювалися на облігації нової позики у співвідношенні 3:1, облігації 1938 року - у співвідношенні 5:1, облігації 1947 року переоцінці не підлягали;
- ліквідація карткової системи на продовольчі та промислові товари

Основні характеристики грошової реформи 1961 року

- Здійснювалася у формі «чистої» деномінації;
- банкноти старого зразка вилучалися з обігу і змінювалися на нові у співвідношенні 10:1;
- всі внески перераховувалися за єдиною методикою — 10:1;
- Встановлювався вміст золота в карбованцях - 0,987412 г.

Грошова реформа 1992-1996 рр.

- спрямована на оздоровлення фінансово-грошової системи, суттєве зниження інтенсивності інфляційного процесу, стабілізацію курсу національної валюти, уповільнення темпів падіння рівня промислового виробництва й обсягів ВВП тощо

Етапи реформи	Досягнуті результати
Перший етап (січень-листопад 1992 р.)	В грошовий обіг з 10 січня 1992 р. було запроваджено купоно-карбованець і забезпечено його функціонування. На цьому етапі Уряд України розпочав формувати власний емісійний механізм і отримав можливість самостійно забезпечувати потреби обороту в грошовій масі.
Другий етап (листопад 1992 р. - серпень 1996 р.)	7 листопада 1992 р. Президент України підписав Указ "Про реформу грошової системи України", за яким з 12.11.1992 р. купоно-карбованець було впроваджено і у сферу безготівкового обігу. Функції рубля в грошовому обігу на території України припинилися.
Третій етап (2-16 вересня 1996 р.)	Успішно була проведена грошова реформа, в результаті якої була введена в оборот постійна грошова одиниця - гривня. Головним досягненням було дотримання стабільності грошового, споживчого й валютного ринків.

До характерних ознак грошової реформи **1992-1996** рр. належать

- багатofакторна причинність і багатоцільове спрямування;
- тривалий період проведення;
- застосування тимчасових грошей (купонокарбованців) як перехідних;
- тривалий період використання купонокарбованців та їх значне знецінення;
- створення нового механізму емісії, інкасування і забезпечення грошового обігу та його регулювання;
- особлива соціальна спрямованість тощо